

DARBECİLER MECLİS'İ NEDEN BOMBALAMIŞTI?

Yıldıray Oğur

<http://m.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/yildiray-ogur/595047.aspx>

Türkiye’de Meclis’in tarihi bugünlerde birilerinin cehaletle söylediği gibi dış baskıyla, özen-tiyle değil belki bir âyet-i kerimeyle başlatılabilir: “Bir hüküm verirken onlarla istişare et.” (Ali İmran/159)

Bundan 150 yıl önce Ayasofya Camii’nin kürsüsünden Ali Suavi de bu öz güvenle seslen-mektedir:

“Hükümet-i İslamiye şûra üzerine tertip olunmuştur. En salih ve adil zat bile hükümete hâkim olsa bulunduğu makam yine kendisini efkâr-ı halisanesinden hariç harekette bulundurmaya sebep olur...”

Yeni Osmanlı aydınlarının en güçlü sesi Namık Kemal, yurt dışından gizlice ülkeye sokulup değerinin beş katı fiyatına satılan gazetelerden “ve şavir hum fi’l emr nassı sarihi ile usul-u meşveret emredilmiştir. Bu açık emir iken neden devletimiz de muteber değildir” diye sor-maktaydı.

Bütün bu sesler 1876’da Kanun-ı Esasiye’yi ilan ettirdi ve 18 Mart 1877 günü Dolmabahçe Sarayı’nın, 115 temsilcinin hazır bulunduğu Muayede Salonu’nda toplanan Meclis-i Mebusan, Padişah 2. Abdülhamid’in “Hak teala hazretleri cümlemizin mesaisini mazhar-ı tevfik buyursun” duasıyla açıldı.

Bundan tam 140 yıl önce, dünya parlamentolar tarihi içinde de epey erken bir vakitte açılan Meclisimiz iki yıl sonra savaş şartları baş gösterince de kapatılmadı, tatile gönderildi.

Ama bu 30 yıllık uzun tatil boyunca da o Meclis’in yeniden açılması için Nakşi Şeyhi Erbilli Esad Efendi’den Enver Paşa’ya, Bediüzzaman Said Nursi’den laik Ahmet Rıza Bey’e, “İs-lamcı” Mehmet Akif’ten hümanist Tevfik Fikret’e, milliyetçi Ziya Gökalp’e kadar ülkenin yetişmiş insanları sürgün, hapisane demeden mücadele ettiler.

Ve 23 Temmuz 1908’de 2. Meşrutiyet’in ilanından sonra yapılan seçimlerin ardından 4 Aralık 1908 sonra yine 2. Abdülhamid’in “**Memleketimizin Kanun-ı Esasi ile idaresi hakkındaki azmim kat’i ve kesindir**” mesajıyla ve Mebusan Marşı’nın çalınmasıyla Meclis yeniden açıldı:

Osmanlılar bugün oldu muzaffer,

Fethetti yeniden vatanı asker,

Açtı mebuslara yolu süngüler,

Yaşasın Niyazi, yaşasın Enver!

Gökyüzünde şühedanın hayali,

Alkışlıyor sanki ruhi Kemali
Ah, ölmeden görmeliydi bu hâli,
Kıymetli, muhterem vatanperver,
Al bayraklar bulutları sarıyor,
Şenliğimiz asumana varıyor,
Mazlumlara, zalimler yalvarıyor,
Hey Allah'ım bu nasıl ruz-ı mahşer?

Bir yıl sonra 31 Mart Vakası sırasında basılıp vekilleri şehit edilen, İstanbul'un işgaline rağmen Misak-ı Millî kararını alan meclis bu Meclis'ti.

Bu 50 yıl boyunca toplum Meclis, meşruiyet fikrini o kadar benimsemişti ki İstanbul'un işgal edildiği 1918'den Ankara'da Meclis'in kurulduğu 1920'ye kadarki iki yıllık iktidar boşluğunun ortaya çıktığı fetret devrinde Anadolu'da şehirlerde halk, meclislerini kurarak "Yerel Kongre İktidarları" ile kendi kendini yönetmişti. Denizli'de yerel kongrede alınamayan bir karar için şehrin halkı meydana çağrılarak oylama yapılmıştı.

İstiklal Harbi tarihinde direniş cemiyetlerinin adının müdafaa-i hukuk olması da mücadelenin Millî Kongre, Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi diye meclisler üzerinden örgütlenmesi de bu yüzdendi.

İşgalcilerin baskısıyla Meclis-i Mebusan'ın kapatıldığı 11 Nisan 1920 gününden sadece 12 gün sonra Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin açılması da tesadüf değil bu sürekliliğin, yeni açılan Meclis'te İstanbul'dan Ankara'ya gidemeyen vekillerin üyeliklerinin düşürülmesi önerisinin "Onlar milletin oyuyla seçildi" diye reddedilmesi de meşruiyet fikrinin ne kadar yerleşmiş olduğunun göstergeleriydi.

Birinci Meclis'te kürsünün arkasında bugün "Egemenlik Kayıtsız ve Şartsız Milletindir" yazısının olduğu yere "ve şavir hum fi'l emr" âyeti yazılı levha asılmış, İstiklal Harbi'nin en küçük kararı bile Meclis'te görüşülerek hayata geçirilmişti.

13 Nisan 1921 günü Yunan güçleri Ankara'ya yaklaşmışken, cephelerden kötü haberler gelirken, Meclis'te Hüseyin Avni Bey'in (Ulaş) verdiği Erzurum'da yayınlanan Alemdağ gazetesinin yazarlarından Mithat Bey'in bir yazısından dolayı tutuklanmasıyla ilgili gensoru görüşülmekteydi. "Gensoru da ne oluyor, cepheler kan ağlıyor" diye yerinden sataşan Tunalı Hilmi Bey'e Hüseyin Avni Bey şöyle cevap vermişti: "Cepheleri tutacak, kanundur, adalettir."

1946'da adil seçimler için Mersin Arslanköylü Yörük kadınların aylarca hapis yattığı, 14 Mayıs 1950 günü ilk demokratik seçimde oy vermek için yaşlı teyzelerin amcaların sandık önlerinde sabahladığı Meclis'in üyeleri 27 Mayıs darbesinden sonra toplanıp Yassıada'da yargılanırken, darbecilerin bile aklına gelen tek yönetim şekli kendi Kurucu Meclis'lerini kurmak oldu.

1925'te İstiklal Mahkemesi'nin vekil üyelerinin idamına karar verdiği Şeyh Said'in torununun 1957'de vekil olarak girdiği, 1991'de protestolar altında yemin edemeyen Leyla Zana'nın 10 yıl hapis yatıp, 2011'de milletvekili olarak döndüğü, 1999'da Merve Kavakçı'yı başörtüsü yüzünden yemin ettirmeyen ama 2015'te kardeşi Ravza Kavakçı Han'ın başörtüsüyle yemin ettiği

1972'de, 80'lerde idam kararlarını alan, 2004'de idamı ceza yasasından çıkaran meclis de aynı Meclis'ti.

1961'de yanlış kişiyi cumhurbaşkanı seçmesin diye askerlerin sardığı, 1989'da ilk sivil cumhurbaşkanının yemin ettiği, 2007'de eşi başörtülü cumhurbaşkanı adayının önünü kesmek için 367 şartının uydurulduğu, aylar sonra aynı adayın Cumhurbaşkanı seçilip yemin ettiği de aynı Meclis'ti.

1962'de darbecilerin etrafını askerlerle kuşattığı, 1980'de kapısına kilit vurduğu, 2016'da bombaladığı Meclis'le; darbecilerin Başbakan'ını astığı partinin devamı olan partilerin darbeden bir yıl sonra çoğunluğu alarak geri döndüğü, 1971'de darbecilerin muhtırasını okutmak için vekillerin kürsüye yürüdüğü, 1991'de 11 yıl önce darbecilerin kapattığı iki partinin koalisyon ortağı olarak hükümet kurduğu, 1999'da şiir yüzünden hapse atılmış belediye başkanının 2003'te başbakan olarak hükümet kurduğu, darbeleri araştırmak için komisyonlar kurulan, 15 Temmuz gecesi bombalanırken bile salonundan vekillerin, bakanların meydan okuduğu meclis de aynı Meclis'ti.

150 yıllık yakın tarihimizin kalbi Meclis'tir. Ne kadar aşağılansa, kapatılsa, yetkileri elinden alınsa, "el kaldır, indir" muamelesi yapılsa da siyasi tarihimiz bu Meclis'te yazılmıştır. Yerli ve millî, genlerimize yerleşmiş bir siyasi model aranıyorsa çok eskilere, Bilge Kağan, Tonyukuk, Kanuni'ye gitmeye gerek yok, bugün var olan bütün ideolojilerin doğduğu son 150 yıllık tarihin gösterdiği gibi o Meclis'ti. 15 Temmuz gecesi darbeciler de görünürde kendi 'meşruiyet'leri için en aptalca gibi görünen işi yapmış, vekillerin toplanıp, kendilerine meydan okumasından ürküp, jetlerle Meclis'in çatısına bomba atmışlardı.

O yüzden hangi sisteme geçiyorsak o sistemin kalbi de Meclis olmalıdır ya da artık şöyle demeliyiz olmalıydı.

Hele de söz konusu olan Türkiye için bir ihtiyaç hâline gelmiş olan ama net bir yasama-yürütme ayrımı, yasamanın yürütme üzerindeki kontrol ve denetleme mekanizmaları olmadan düşünülemeyecek Başkanlık Sistemi'yse...

Ekim 2015'te ABD Senatosu'nun Silahlı Hizmetler Komitesi'nde ABD'nin Suriye politikaları hakkındaki soruları cevaplamak üzere Savunma Bakanı Ashton Carter ifadeye çağrılmıştı. Atanmış bakan Carter'ın 13 yıldır Senato'da Kuzey Karolina'yı Senatör Lindsey Graham'ın zor soruları karşısında terlediği görüntüler Türkiye'de epey popüler olmuş hoşumuza gitmişti. <https://www.youtube.com/watch?v=C-CocsaTfAE>

Türkiye'de Meclis'te başkanlık sistemi yasasının görüşüldüğü günlerde, dünyada başkanlık sisteminin en iyi modeli kabul edilen ABD senatosunda da başkanın atamak istediği bakanlar sorgu suale çekilmekteler. Sadece onlar değil; aralarında büyükelçilerin, genel müdürlerin

olduğu 1200-1400 civarı üst düzey bürokrat da senatodaki ilgili komitelerde sorgulanıp onaylandıktan sonra başkan tarafından atanabilecek.

Hearing denen o sorgu sualler sadece atamalarla da sınırlı değil, kongredeki komiteler yasalar yapılırken, önemli siyasi kararlar arifesinde bakanları, genelkurmay başkanlarını komutanları, istihbarat başkanlarını ya da uzmanları tanık olarak, gelmezse celple çağırıp sorgu suale çekmeye hakkı var. Bu sorgu sualler TV'den canlı yayınlanıyor, tanıklara; gerekiyorsa doğrudan söyleyeceklerine yemin dahi ettiriliyor.

Ama yeni cumhurbaşkanlığı yasası yasalaşırsa, herkes Cumhurbaşkanı-Meclis ilişkisine baktığı için arada kaynadı, Meclis'in bakanlar üzerinde herhangi bir kontrol yetkisi de kalmayacak.

Atanmış bakanlar ve seçilmiş vekiller Meclis komisyonlarında, genel kurulda karşı karşıya gelip tartışmayacaklar, bakanlar hakkında gensoru, güvenoyu, araştırma önerisi verilemeyecek, sözlü soru sorup cevap alınamayacak, cevap yetersizse bir soru daha sorulamayacak ya da vekiller hükümet sıralarına dönüp seslenmeyecekler. Tasarıyla, Meclis'in kabine üzerine elinde bırakılan tek kontrol mekanizması yazılı soru sormak... Bakanlar bu sorulara Meclis'e gelerek değil, yine yazılı olarak cevap verecekler.

Böyle bir sistemde bırakın bir bakanı Ankara'daki alt düzey bir müdür bile seçilmiş vekillere karşı herhangi bir sorumluluk hissi duymayacak, hesap vermeyecek, telefonlarına çıkmayacak, belki yolda görse tanıyıp saygılarını bile bildirmeyecek.

Bugün Meclis'te görüşülen yasaların çoğunun yürütmenin istediği yasalar olduğu düşünülürse, cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle bu yasaların çoğu Meclis'e uğramadan çıkarılabilecek. Peki, Meclis ne yapacak?

Eğer mevcut kanunların ve anayasanın değiştirilmesi gerekmezse çoğunlukla kendi kendilerine konuşacak, vekiller birbirilerini daha yakından tanıma fırsatı bulacaklar. Sayı 550'den 600'e çıkınca daha az sıkılacakları kesin.

Türkiye'de bürokratik vesayet olduğu, mevcut sistemin, demokratik sistemin dışında devleti temsil eden Cumhurbaşkanı modelinin bu bürokratik vesayet için üretilmiş bir model olduğu, yargı bürokrasisine seçilmişlerin atama yapamamasının da bu kapalı devre modelin bir parçası olduğu eleştirileri çok haklı.

Ama bürokratik vesayeti bitirmenin yolu; iktidarı seçilmiş Cumhurbaşkanı ile Meclis arasında daha eşit dağıtmak, yürütme ve yasama arasındaki ayrımı daha netleştirip, Meclis'i en azından atanmışları denetleyecek mekanizmalarla güçlendirmek olmalıydı. Atanmışların seçilmişler tarafından denetlenmesinin imkânları artırılmadıkça yeni bürokratik vesayetlere kapı açılacaktır.

140 yıldır her şeye rağmen ayakta kalmış, artık başında gururla taşıdığı bir yara izi olan, onun hukukunu korumak için hukuk fakültesi öğrencilerinin kapısında şehit düştüğü Meclisimiz daha fazlasını hak ediyordu...